

خویندکاری کورد له نیوان گه‌مه‌ی سیاسی ره‌وتی بوونیداگه‌را و ریفۆرمیست دا

سیروان سالخ زاده (ماسته‌ری زانسته سیاسی‌ه‌کان)

یه‌کیک له‌و باسوخواسه‌سه‌ره‌کییه‌کانی گۆره‌پانی سیاسی له‌ ناو کورده‌کانی رۆژه‌ه‌لاتی کوردستان دا که به‌تایبه‌ت له‌ کاتی هه‌لبژاردنه‌کان دا زۆرت‌ر خۆی نیشان ده‌دات، باسی چۆنییه‌تی و شیوازه‌ی به‌شداریکردنی کورده‌کانه‌ له‌ سیاسه‌تی گشتی ئی‌ران دا. له‌ دوا‌ی سه‌ره‌ه‌لدانی ره‌وتی سیاسی ریفۆرمیست (اصلاح طلب) له‌ ئی‌ران، به‌شیک له‌ چالاکانی سیاسی و مه‌ده‌نی کورد خۆیان له‌و ره‌وته‌ دا ده‌ودزنه‌وه‌ و پێیان وایه‌ که کورده‌کان بۆ به‌ره‌ه‌و‌پیشبردنی دۆزی خۆیان پێویسته‌ بچنه‌ ناو ره‌وتی ریفۆرمیسته‌کانه‌وه‌. به‌ له‌به‌رچا‌و‌گرتنی ئه‌وه‌ی که ره‌وتی ریفۆرمیست به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که گوتاریکی سه‌رنج‌راکیشت‌ر و نو‌یخ‌وا‌زتری هه‌یه‌ به‌ به‌راورد له‌ته‌ک ره‌وتی بوونیداگه‌را (اصول‌گرا) به‌شیکی زۆرت‌ری خویندکارانی کورد خواسته‌کانی خۆیان له‌ خواسته‌کانی ئه‌و ره‌وته‌ نزیک‌تر ده‌بینن. له‌و یادداشته‌ دا هه‌ول ده‌ده‌م باس له‌وه‌ بکه‌م که سوود و زیانه‌کانی لایانگری خویندکارانی کورد له‌ ره‌وتی ریفۆرم‌مخ‌وا‌ز بۆ کورده‌کان چیه‌؟ و له‌ کۆتایی وه‌لامی ئه‌و پرسیاره‌ ده‌ده‌مه‌وه‌ که ئایا به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی چوونه‌ ناو کایه‌ی سیاسی ریفۆرمیسته‌کان و بوونیداگه‌ره‌کان بۆ خویندکارانی کورد به‌که‌لکه‌ یان نا و خویندکاری کورد چ هه‌لو‌یستیک‌ی سیاسی هه‌بی‌ باش‌تره‌؟

له‌ ئی‌ران دا پێناسه‌کردنی ره‌وتی ریفۆرمیست ئاسان نییه‌ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که کۆمه‌لیک خه‌لک و گرووپی سیاسی جیا‌وا‌ز له‌ ژێر ئه‌و ناوه‌ دا یه‌ک ده‌گرن و خۆیان به‌و ناوه‌ پێناسه‌ ده‌که‌ن، بۆیه‌ پێویسته‌ سه‌ره‌تا ئاماژه‌ بکه‌م که مه‌به‌ستی من لی‌ره‌دا له‌ ره‌وتی ریفۆرمیست ئه‌و ره‌وته‌ سیاسی-کۆمه‌لایه‌تی یه‌یه‌ که له‌ 2ی جۆزه‌ردانی 1376ی هه‌تاوی دا له‌ ئی‌ران دا به‌ سه‌رۆکایه‌تی محه‌مه‌د خاتمه‌می هاته‌ سه‌رکار و دواتر له‌ 1388ی هه‌تاوی دا له‌ نیوان ئه‌و ره‌وته‌ و ره‌وتی بوونیداگه‌را کیشه‌ی جیددی هاته‌ ئاراوه‌ و ئیستا ئه‌و ره‌وته‌ به‌ سه‌رۆک کۆماری حه‌سه‌ن روحانی درێژه‌ به‌ کاری خۆی ده‌دات.¹ وشه‌ی خویندکاریش هه‌موو ئه‌و خویندکارانه‌ ده‌گرێته‌ که له‌ زانکۆ جیا‌وا‌زه‌کان له‌ سه‌رتاسه‌ری ئی‌ران دا خه‌ریکن درێژه‌ به‌ خویندن ده‌ده‌ن.

بۆ وه‌لامی پرسیاره‌که‌ی سه‌ره‌وه‌ پێویسته‌ سه‌ره‌تا پێناسه‌یه‌کی کورت له‌ کورد و کوردبوون و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی بکه‌ین. به‌ بۆچوونی نووسه‌ری ئه‌م دی‌رانه‌ هه‌ر جۆره‌ پێناسه‌یه‌ک له‌ کورد به‌ بۆ له‌به‌رچا‌و‌گرتنی ره‌وتی میژووی دابه‌شکردنی به‌زۆره‌ملیی کورده‌کان به‌سه‌ر چهند ولات دا

---

¹ له‌وانه‌یه‌ هه‌ندیک که‌سی ریفۆرمیست هه‌بن که حکومه‌تی روحانی به‌ حکومه‌تیک‌ی ریفۆرمیست نه‌زانن، به‌لام من پێم وایه‌ که هه‌موو ریفۆرمیسته‌کان پشتگیری ئه‌و حکومه‌ته‌یان کرد که بیته‌ سه‌ر کار و له‌ قۆناغه‌کانی پێش‌تریش دا کاره‌که‌یان هه‌ر به‌و شیوه‌ بووه‌، به‌و واتایه‌ی که ریفۆرمیسته‌کان باوه‌ریان وایه‌ که له‌ هه‌ر باروودۆخیک دا ده‌بی‌ ده‌نگ بده‌ن و هه‌ول ده‌ده‌ن باندووری خۆیان له‌سه‌ر سیاسه‌ت هه‌بیت و له‌ نیوان پالیئوراوه‌کان دا، چ بۆ هه‌لبژاردنی سه‌رۆک کۆماری و چ بۆ نو‌ینه‌رانی په‌رله‌مان، یه‌کیک یان چهند که‌سیک وه‌ک پالیئوراوانی خۆیان ده‌ستنیشان ده‌که‌ن.

پیناسه‌یه‌کی نات‌ه‌واوه، هەر بۆیه زۆربه‌ی شروقه‌کارانی بواری سیاسه‌ت ئه‌و جوهره‌ که ده‌بێ سهر له دۆزی کورد (Kurdish Question) ده‌رناکه‌ن، چ بگات به‌ خویندکارانی کورد. کورده‌کان چ سووچی خۆیان بووبیت و چ سووچی نه‌ته‌وه‌کانی تر، تا ئه‌مرو نه‌بوونه‌ خواوه‌نی ئیراده‌ی نه‌ته‌ویی خۆیان و نه‌یانتوانییه‌وه‌ چاره‌نووسی خۆیان به‌ ده‌ستی خۆیان بنووسن. ئه‌وه له‌ حالیکه‌ دایه‌ که ئه‌گه‌ر پیمان وابێ کورد نه‌ته‌وه‌یه‌ نه‌ک قه‌وم² ئه‌وه‌ خواوه‌ی مافی برپاردانی چاره‌نووس (Self-Determination Right)ه، لێ کاتی له‌ دۆزی کورد ورد ده‌بینه‌وه، تیده‌گه‌ین که زۆر له‌وه ئالۆزتره‌ که له‌ سه‌ره‌تا دا بیری لیده‌که‌ینه‌وه. مخابن کورده‌کان خۆشیان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که کێ کورده‌ و کوردبوون چ واتایه‌کی هه‌یه‌ و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی نه‌ته‌وه‌یی کورد چین، زۆر هاوده‌نگ نین. له‌به‌ر ئه‌وه‌ کاتیکه‌ باس له‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی کۆمه‌لگای کوردی ده‌کریت، هه‌ر که‌سه‌و به‌ گویره‌ی بۆچوون و بیروباوه‌ری سیاسی خۆی باس له‌و بابته‌ ده‌کات. بۆیه‌ باسکردن له‌ سوود و خه‌سه‌ره‌کانی تیوه‌گلانی خویندکارانی کورد له‌ کایه‌ی سیاسی بوونیا‌دگه‌راکان و ریفۆرمیسته‌کانیش وه‌ک هه‌موو بابته‌گه‌لێ سیاسی په‌یوه‌ندیدار به‌ کورده‌وه‌ پێویستی به‌وه‌ هه‌یه‌ که ئیمه‌ پێش شیکاری باسه‌که‌، قسه‌ له‌سه‌ر ئه‌و بنه‌مایانه‌ بکه‌ین که شیکاری سیاسی خۆمان له‌سه‌ر دامه‌زراندوو، له‌و یادداشته‌ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی ده‌رفه‌تی باسکردنی هه‌موو ئه‌و بنه‌مایانه‌ نییه‌، من ته‌نیا باس له‌و بنه‌ما سیاسییه‌ ده‌که‌م که شیکاری ئه‌و باسه‌م له‌سه‌ر دامه‌زراندوو.

لای نووسه‌ری ئه‌م دێرانه‌، کورد نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ که‌ خواوه‌نی زمان و کلتور و میژوو و نه‌ریتی تایبه‌ت به‌ خۆیه‌تی و به‌ هه‌ر هۆیه‌که‌وه‌ بیت ئه‌مرو له‌ نیوان چه‌ند ولات دا دابه‌ش کراوه‌ و به‌شیکیشی له‌ ئێران دایه‌. ئه‌و نه‌ته‌وه‌یه‌ به‌ هۆی بیده‌سه‌لاتی و قه‌یرانی ناسینه‌ری نه‌ته‌وه‌یی (National Identity) یه‌وه‌ ئه‌مروکه‌ له‌ دۆخیکه‌ ناله‌بار دا ده‌ژیت و له‌ باری سیاسیشه‌وه‌ له‌ سه‌رلێشیاوییه‌ک دایه‌ و نووخبه‌ سیاسییه‌کانیشی به‌ هۆی ئالۆزی ئه‌و دۆزه‌ و هه‌روه‌ها نا‌هۆشیاری خۆیانه‌وه‌ ناتوانن له‌سه‌ر شیوازی سیاسه‌تکردن بگه‌نه‌ کۆده‌نگیه‌کی ریشه‌یی. ئه‌و کیشه‌ گشتی و سه‌ره‌کییه‌ خزیوه‌ته‌ ناو خویندکارانی کوردیشه‌وه‌ - وه‌ک توپزیکه‌ی کاریگه‌ر و چالاکی کۆمه‌لگای کوردی، له‌به‌رئه‌وه‌ هه‌ر وه‌ک ده‌بینین له‌سه‌ر چۆنییه‌تی کارکردن و به‌شداریکردنی سیاسی ده‌مه‌ته‌قه‌یه‌کی زۆر هه‌یه‌ و تا ئیستا خویندکارانی کورد نه‌یانتوانییه‌وه‌ بگه‌نه‌ کۆده‌نگی له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که خۆیان له‌ چ ره‌وتی سیاسی دا پیناسه‌ بکه‌ن، یان ئه‌وه‌ی که خۆیان ره‌تیکی سیاسی نوێ پیکه‌بینین.

به‌ بۆچوونی من، نه‌ ره‌وتی بوونیا‌دگه‌را و نه‌ ره‌وتی ریفۆرمیست ناتوانن هه‌لگری خواسته‌کانی خویندکارانی کورد بن له‌ ئێران دا. مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی که به‌ر له‌و ره‌وتانه‌، ره‌وتیکه‌ی سیاسی خویندکاری

---

² لێره‌دا مه‌به‌ست له‌ قوم، ئیتنیک (Ethnic) نییه‌ به‌لکوو مه‌به‌ست واتای "قوم" هه‌مان ئه‌و واتایه‌یه‌ که له‌ کانتیکستی گوتاری نه‌ته‌وه‌یی ئێرانی دا که‌لکی لێوه‌ده‌گیریت. له‌و کانتیکسته‌ دا "قوم" له‌ بارامبه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ دا و وه‌ک به‌شیک له‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کی تر پیناسه‌ ده‌کریت و "قوم"ه‌کان له‌ ئێران دا وه‌ک کلتوری هورد (خرده‌ فرهنگ) ده‌بینرین نه‌ک وه‌ک کلتور و گرووبیکه‌ی کلتوری جیاواز (distinct culture).

کوردیمان هه‌بیت که بنه‌ماکانی خۆی روون کردبیته‌وه و له‌سه‌ر بنه‌ماگه‌لیکی داریژراو به ستراتیژه‌وه بتوانیت بیته‌وه ناو کایه‌ی سیاسییه‌وه. لیڤه‌دا به‌وه‌کاره‌ی که ره‌وتی بوونیا‌دگه‌را لایه‌نگریکی زۆری له‌نیوان خویندکارانی کورد دا نییه‌وه‌لا ده‌نییم و جه‌خت ده‌که‌مه‌سه‌ر ره‌وتی ریفۆرمیست. دیاره‌ئه‌وه‌ش به‌واتایه‌نییه‌وه‌لا ده‌نییم و جه‌خت ده‌که‌مه‌سه‌ر ره‌وتی ریفۆرمیست. دیاره‌ئه‌وه‌ش به‌واتایه‌نییه‌وه‌لا ده‌نییم و جه‌خت ده‌که‌مه‌سه‌ر ره‌وتی ریفۆرمیست له‌ئێران دا له‌سه‌ر گوتاریکی سیاسی دامه‌زراوه‌که‌ بنه‌په‌ت دا هیچ په‌یوه‌ندییه‌کی به‌پرسی که‌مینه‌نه‌ته‌وه‌یییه‌کان(اقلیت‌های ملی)‌وه‌نه‌داوه‌، بو‌یه‌خۆ‌هاو‌یشتنه‌ناو‌ئه‌وه‌ره‌وته‌بو‌خویندکارانی کورد زیاتر له‌وه‌سوودی هه‌بیت، خه‌سار به‌دۆزی کورد ده‌گه‌یی‌نیت و ره‌وایه‌تی ده‌داته‌به‌ره‌وتیکی سیاسی که‌له‌بوونیا‌ده‌تیۆریه‌کانی³ خۆی دا هه‌لگری هیچ یه‌که‌له‌مافه‌کانی کورد وه‌که‌نه‌ته‌وه‌یه‌که‌نییه‌. خویندکاران له‌هه‌ر کۆمه‌لگایه‌که‌دا وه‌که‌چین و تو‌یژیکی پێشه‌نگ له‌گۆرانکاریه‌کۆمه‌لایه‌تی-سیاسی یه‌کان دا ده‌ناسرین، به‌لام‌ئه‌وه‌ی که‌ئه‌م‌پۆ له‌وه‌کۆمه‌لگایه‌دا ده‌یبینین له‌گه‌ل‌ئه‌وه‌یدا که‌خویندکاران به‌به‌راورد له‌گه‌ل‌به‌شه‌کانی تری کۆمه‌لگا‌چالاکترن، به‌لام‌چالاکیه‌کانیان له‌ئاستی پێویست دا نییه‌وه‌هه‌روه‌ها زیاتر له‌وه‌ی که‌خویندکاران کاریگه‌رییان له‌سه‌ر ره‌وته‌سیاسیه‌کان هه‌بیت، ئه‌وه‌ره‌وته‌سیاسیه‌کانن که‌کاریگه‌رییان له‌سه‌ر خویندکاره‌کان هه‌یه‌. هۆی ئه‌وه‌که‌موکورتیه‌ش ئه‌وه‌یه‌که‌خویندکاری کورد تا ئه‌م‌پۆ نه‌یتوانییه‌وه‌بزاڤیکی خویندکاری شوناسخواز بخولقینن⁴.

گوتاری سیاسی ریفۆرمیسته‌کان له‌باشترین حاله‌ت دا هه‌لگری هه‌ندیکی خواست و داخواییه‌که‌ده‌توانیت له‌ئه‌گه‌ری سه‌رکه‌وتنی دا کاریگه‌رییه‌کی ئه‌رینی بچووک‌ی له‌سه‌ر مافه‌کانی شارۆمه‌ندی هه‌بیت. له‌وه‌سۆنگه‌وه‌ره‌وتی ریفۆرمیست ده‌توانن‌بو‌کورد‌ه‌کان وه‌که‌تاک نه‌که‌وه‌که‌گرووپیکی کلتووری، قازانجی تاییه‌ت به‌خۆی هه‌بیت. ئاشکرایه‌که‌ناکرئ‌نکو‌لی له‌وه‌بکه‌ین که‌، هاتنه‌سه‌رکاری ریفۆرمیسته‌کان له‌کردنه‌وه‌ی فه‌زای کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی دا رو‌لی هه‌بووه‌، لی ئه‌وه‌باندۆره‌ئه‌وه‌نده‌نه‌بووه‌که‌له‌ئاستی په‌ره‌پێدان به‌ئازادییه‌تاکه‌که‌سییه‌کان تیپه‌رپێیت و ئازادییه‌کۆییه‌کانی گرووپه‌کلتووریه‌کانی گریته‌وه‌. له‌باشترین حاله‌ت دا ره‌وتی ریفۆرمیست ده‌توانن‌به‌دوو

---

³ لیڤه‌دا زۆر به‌خۆشبینییه‌وه‌باس له‌بوونیا‌ده‌تیۆریه‌کانی ره‌وتی ریفۆرمیست ده‌که‌م، و مه‌به‌ستی روانگه‌و باوه‌ریکه‌که‌ریفۆرمیسته‌کان هه‌یه‌ئه‌گینا ویناچئ‌تا ئیستاش ئه‌وه‌ره‌وته‌خاوه‌نی تیۆری بیت و یه‌کگرتوویه‌که‌له‌گوتاری ئه‌وه‌ره‌وته‌دا به‌دی ناکریت، ئه‌وه‌ره‌وته‌زیاتر له‌وه‌ی که‌خاوه‌نی بنه‌ماگه‌لی فیکری بیت، پیکهاته‌یه‌که‌که‌ره‌وتگه‌لیکی جیاواز و جو‌راوجۆر که‌له‌سه‌رلیشیاوی کایه‌ی سیاسی له‌ئێران دا و له‌بیده‌سه‌لاتی و ده‌سته‌وه‌تانی خۆیان یه‌کیان گرتووه‌وه‌هه‌ر جاره‌به‌جۆریک و به‌پیکهاته‌یه‌که‌وه‌و به‌تاییه‌ت له‌سه‌ر ده‌می هه‌لیژاردنه‌کان دا دینه‌ناو کایه‌ی سیاسییه‌وه‌. هه‌ر بو‌یه‌شه‌ئه‌وه‌ره‌وته‌ته‌ناه‌ت به‌شیک له‌وه‌که‌سانه‌ی که‌له‌ئاساس دا ریفۆرمیست نین و به‌روانگه‌یکی ئامرازی و تاکیکی خۆیان وه‌که‌ریفۆرمیست پێناسه‌ده‌که‌ن هه‌تا که‌سانیکی بوونیا‌دگه‌را له‌خۆ ده‌گریت.

⁴ دیاره‌ناکرئ‌هه‌موو کوموکرته‌یه‌کان بخریته‌سه‌ر شانی خویندکار، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زانکۆکان و کۆی سیسته‌می کۆمه‌لایه‌تی-سیاسی ش هۆکارن‌بو‌درووستنه‌بوونی بزاڤیکی خویندکاری کورد، به‌لام‌لیڤه‌دا من به‌جه‌ختکردنی ره‌خنه‌یی له‌سه‌ر خویندکاری کورد خه‌ریکم قسه‌ده‌که‌م.

جوړ زمينه و بهستينکي له بارتر له ناو زانکوکان دا بو خویندکارانی کورد بره خسینیت. یه کیان نه وهی که ده توانیت به گرنگیدان به مافه کانی شارومه ندی، نازادییه تاکه که سی و کومه لایه تییه کان بو خویندکاران زیاتر بکات، که نه وه یان نه گهرچی گرینگی خوئی بو گهنجانی خویندکار هیه، لی په یوه ندی نه وتوی به کورد بوونه وه نییه. دووه هم نه وهی که، به کردنه وهی فهزای سیاسی و گرینگیدان به چه مکی کومه لگای مه دهنی، نیمکانی چالاکي خویندکاری به تاییهت له قالبی چالاکي نه نجوومه نه کانی ناو زانکوکان زیاتر بکات. نه زمونی دوو دهیهی رابردوو نیشانی داوه که لایانگریکردنی خویندکارانی کورد به دوو هؤکاره وه زیاتر له وه که سیاست بیت وهک قوما وایه؛ یهک نه وهی که ریفورمیسته کان جیگای متمانه نین و ماهیهت و چیه تییان روون نییه و له گه ل هاتنه سهر کاریان ده گورد ریڼ، یان لانی کهم ناوړ له خویندکاری کورد ناده نه وه، دووه همیش نه وهی که لایانگریکردن له ریفورمیسته کان ناتوانی هیچ مافیک بو خه لک و خویندکاران دهسته بهر بکات، له بهر نه وهی دهسه لاتی نه وانیش ته واو سنوورداره و ریفورمیسته کان ته نانهت کاتیک کاربده ستیشن کاریکی نه وتویان له سه دت نایهت. له ژیره وه نامة به سوود و خه ساره سهره کییه کان ده کری؛

خه ساره کان:

- 1- ره وایه تییدان به گوتاریکی سیاسی که باوه ری به فره کلتور بوونی ئیران نییه و کورد نهک وهک کلتوریکی جیاواز به لکوو وهک به شیک له خوئی پیناسه دهکات.
- 2- هه ولنه دان و ته نانهت ریگرتن له هه ولی جیددی بو به ره مه نیانی گوتاریکی سیاسی کوردی، که کورد خوئی دارپزه ری نه وه گوتاره بیت نهک نه وهی وهک هه همیشه بجیته ژیر هیژمونی گوتاری نه وانیتر (Others)، نه وهش هیندهی تر قهیرانی ناسینه ری کورد نالوژتر دهکات.
- 3- دووباره به ره مه نیانه وهی هه مان گوتاری سیاسی که، لانی کهم له سهره تای دامه زرانندی ده ولتهی مؤدیڼ له ئیران دا بوونی هیه و خوودی نه وه گوتاره یه کییک له ریشه سهره کییه کانی کیسه کانی زانکوکان و کومه لگای کوردی.
- 4- دابه زانندی سیاست له کایه بیکی مه عریفیه وه بو کایه بیکی سیاسی (رهفتاری سیاسی) و ته نانهت بو قوما رکردن به چاره نویسی خه لکه وه.⁵
- 5- دابه زانندی ناستی خواست و داخوازیه کانی خویندکاران و کومه لگا.

⁵ نهو بوچوونه له روانگهی زوریکی لهو خویندکاران و کاندیداتوره کانی ریفورمیست له کاتی هه لیزاردنه کان دا به روونی به دیده کریت. نه وهی که نیمه مه جبوورین له نیوان خراب و خراپتر دا دهست له هه لیزاردن بدهین، یان نه وهی که کاندیداتورکان و لایانگره کانیان ناتوانن هیچ هیلیکی سوور دیاری بکن بو خوئیان و له ههر دوخیک دا مانه وهی خوئیان له کایه سیاسی دا له هه موو شتیک به گرینگتر ده زانن و روون نییه که هیله سووره کانی نه وان بو به شداری سیاسی چیه و ههر بویهش زوربه یان له پراتیک دا ههر دهنه وه بوونیادگه را و هه رگیز ناتوانن بویرانه باس له دهسته رکردنی هه ندیکی مافی دیاریکراو بو خویندکاران و خه لک بکن.

6- داكۆكيكردن له رهوتى ريفۆرمييست بۆ خويىندكارانى كورد تىچووى (هزىنه) زۆره و له بهرامبهر دا دهستكهوتى كه مه.

7- هيچ كام له دوو رهوته باوهريان به بهشدارى گهنجان و خويىندكاران نيبه و ههر دوو كيان رهوتىكى سياسى كۆنسىرفاتيقتن و ههول ددهن خويىندكاران بكه نه ئامرازى ئامانجه سياسىيه كانى خويان.

سوودهكان

1- په ره پيدان به گوتارى شارۆمهندى له پيناو چاكسازى گشتيدا؛ كه دهتوانى فهزاي سياسى ئاوه لاتر بكات و ئازاديبه تاكه كه سيبه كان و كۆمه لايه تيبه كان زياتر بكات.

2- له ئەگهري سهركهفتنى ريفۆرميسته كان دا، بۆ هوى كرانه وهى زياترى فهزاي سياسى، ئيمكانى چالاكى خويىندكارى و ئەكتيفكردى ئەنجومهنه كان و بهرپوه بردنى بۆنه خويىندكارى و كلتوريه كان زياتر ده بىت.⁶

له كۆتايى دا پيوسته باس له وه بكه م كه خويىندكارانى چالاكى كورد دهتوانين به سهر سى گرووپى سهره كيدا دابهش بكهين، گرووپى كيان ئهوانه ن وا ههز به چالاكى كلتورى و سياسى دهكهن، لى مخابن بهو جوړه كى كه پيوسته خاوهن زانست نين و تهنا نهت له خويىندى خوشيان له زانكو دا سهركوتوو نين و ئەگهري چى چالاكن به لام ئه وهنده له پرسه كان قوول نه بوونه وه كه وهك به شىك له پرۆژهى زيانيان سهرى چالاكى كلتورى و سياسى بكه ن و له ههولئى ئه وه دا بن كه شوينيه نجهيان له گۆرانكاريه كان دا ديار بىت، ئه و گرووپه ئەگهري ههراوزه نايان زۆره به لام كاريگه ريبه كهيان كاتيبه و قوول نيبه، زۆربه ي چالاكانى خويىندكارانى كورد به تايبهت ئهوانه ي سهر به رهوتى ريفۆرميستن له و گرووپه دا جى ده گرن. گرووپىكى دووه م ئهوانه ن وا له خويىندى دا زۆر سهركه وتوون به لام چالاك نين و ئاستى هوشيارى سياسىيان لاوازه و به هيچ جوړىك خويان له چالاكى خويىندكارى نادهن، كه م نين ئه و خويىندكار و ئاكادىميسيه نه كوردانه ي كه نه گه يشتوونه ئاستى پيوست له هوشيارى سياسى، ههر به و هويه شه و هيچ كاريگه ريبه كيان له گۆره پانى سياسى دا نيبه. گرووپى سيهه ميش ئهوانه ن كه وا ههر دووكى ئه و تايبه تمه نديانه، واتا هوشيارى سياسى و خاوهن زانستبوونيان تيدا ههيه. له و باوه ره دام گرووپى سيهه م دهتوانن به باشترين شيوه خزمهت به بزاقى خويىندكارى كورد بكه ن.⁷ تهنيا ئه و گرووپه ن كه دهتوانن رۆلى بكه رىكى كاريگه ريبان هه بىت له وه گه رخشتنى بزاقى خويىندكارى دا، له بهر ئه وه ئەركىكى سهره كى خويىندكارى كورد ئه وه ي كه

⁶ دياره ئه و سوودانه، به بهراورد له تهك قۇناغى له سهركاربوونى حكومهتى بوونىادگه راکان دا، دهتوانين وهك سوود ببينين، ئەگينا روونه كه ئه و گۆرانكارىانه له ئاستى پيوست دا نين.

⁷ ويناچى بزاقىكى خويىندكارى كوردمان هه بىت، به لام چالاكى جوړاوجوړى خويىندكارانى كوردمان ههيه و دهكړئ چاويروانى ئه وه بكهين كه له داهاتوو دا بزاقىكى له و جوړه وهيدى بىت. ليره دا "بزاقى خويىندكارى" م له ره هه ندىكى نورماتيقيه وه دهكار خستوو.

لهتهك چالاکبوونی دا هاوکات له بواری زانستیشهوه بههیز بیټ و کوی پپوژهی زانستی و خویندن دانهبهزینیت بو درووشم و کایه‌ی سیاسی. خویندکارانی کورد ئه‌گهر بیانیه‌وی ببنه خاوه‌ن هیز، ئه‌وه پپوویسته خاوه‌ن زانست بن و ببنه سه‌رچاوه‌ی زانست. له جیهانی ئه‌مرو دا زانست سه‌رچاوه‌ی هیزه. خویندکاری کورد به درووشم و هه‌راوزه‌نا ناتوانیت ببیته خاوه‌ن هیز، به‌لکوو به زانست و هوشیاریه‌وه ده‌توانیت بههیز بیټ و رۆلی خوی وهک پپوویست بگپیت.

ده‌ره‌نجام

باشتر وایه که خویندکارانی کورد به جیی ئه‌وه‌ی که خویان به ده‌مه‌ته‌قه و کایه‌ی سیاسی نیوان ره‌وتی بوونیادگه‌را و ریفورمیسته‌وه سه‌رقال بکه‌ن، له هه‌ولئ ئه‌وه دا بن که بوونیاده مه‌عریفی و سیاسی و کومه‌لایه‌تییه‌کانی کومه‌لگای کوردی بههیز بکه‌ن، بو ئه‌وه‌ی که کورد خوی بتوانیت ببیته خاوه‌نی گوتاری نه‌ته‌وه‌یی خوی⁸. له ئه‌گه‌ری نه‌بوونی گوتاریکی سیاسی کوردی دا ئه‌زمونه شکسته‌خواردوه‌کانی پپشوو دووباره ده‌بنه‌وه. کاتیک خویندکارانی کورد سه‌ر به ره‌وتی سیاسی جیاوازن و به کورتبینی سیاسییه‌وه خویان ده‌خه‌نه ناو گوتاری ریفورمیستی ئیرانه‌وه، ئه‌گه‌ری تانه‌وه‌یان له ناو ئه‌و گوتاره دا یه‌کجار زوره و به جیی ئه‌وه‌ی که بتوانن خواسته‌کانی خویان و کومه‌لگاکه‌یان فۆرمۆله بکه‌ن و کاریگه‌رییان له‌سه‌ر گوتاری ریفورمیستی هه‌بیت، گوتاره ریفورمیستییه‌که به هوی بههیزبوونی، خویندکاره کورده‌کان له ناو خوی دا قووت ده‌دات و خواسته‌کان و خولیا و ئارمانه‌کانیان ده‌ستکاری ده‌کات و ماهیه‌تی داخوازیه‌کانیان ده‌گورپیت و ئاستی داخوازیه‌کانیان داده‌به‌زینیت و له دریزخایه‌ن، ئه‌گه‌ری دروستبوونی بزاقی خویندکاری کوردی به‌و شیویه‌یه له‌بار ده‌بات. به‌لام ئه‌گه‌ر خویندکاری کورد بتوانیت به پشته‌ستن به ناسینه‌ری کوردی و گوتاریکی سیاسی شوناسخواز، خویندنه‌وه‌ی تاییه‌تی خوی له رووداوه کومه‌لایه‌تی و سیاسییه‌کان هه‌بیت، ئه‌وه ئه‌وکات جووری به‌شداریکردنی سیاسی و خویندنه‌وه‌ی له‌و به‌شداریه‌یه و ئاکامه‌کانیشی تووشی گۆرانکاری بنه‌ره‌تی ده‌بیت. له‌و حاله‌ته‌دا، خویندکاری کورد خوی ده‌توانیت ببیته بکه‌ریکی کاریگه‌ر و رۆلی خوی له گۆرانکارییه‌کان دا هه‌بیت و به جیی ئه‌وه‌ی که بکه‌وپته ژیر گوتاری ریفورمیستی، ئه‌و ده‌توانیت کاریگه‌ری له‌سه‌ر گوتاری ریفورمیستی دابنیت و خواست و داخوازیه‌کانی خوی بسه‌پینیت. خویندکاری کورد ئه‌گه‌ر پپی وایه که کومه‌لگاکه‌ی خاوه‌نی کلتوریکی جیاوازه و تاییه‌ت به خویه‌تی و ئه‌گه‌ر خوی به نوینه‌ری رۆشنییری کومه‌لگاکه‌ی ده‌زانیت ئه‌وه ده‌بی له هه‌ولئ ئه‌وه دابیت که که خوی له ژیر رکیفی کومه‌لگای تر بینیته‌ ده‌ری و ناسنامه‌یه‌ک بو بزاقی خویندکاری کورد چئ بکات. ئه‌مه‌ش به دروستکردنی گوتاریکی نه‌ته‌وه‌یی کوردی دیته دی نه‌ک ئه‌وه‌ی خویندکاری کورد له‌ته‌ک هه‌موو گۆرانکارییه‌ک له ناوه‌ندی کومه‌لگای سه‌رده‌سته‌وه، له‌ته‌ک ئه‌وان دا خوی بگورپیت.

⁸ باسی چۆنیه‌تی سازدانی ئه‌و گوتاره، کوردگوتنه‌ی، ئاوپکه هه‌ویری زور هه‌له‌ده‌گریت و له یادداشته کورته داناگونجیت.

ئەو وتارە لە گۆڤاری رامیاری، کۆمەلایەتی، فەرھەنگی و ئەدەبی "خۆرھەلات" دا، ژمارە 17، بەھار 2016 بۆ کراوەتەو. ئەو گۆڤارە گۆڤاریکی خۆیندکارانی زانکۆی کوردستانی سنەییە.